

Van der Waal zag het leven als een eenheid

Een ontmoeting in het huis van mevr. G.J.D. van der Waal-Braaksma in 2009.

Van der Waal zag het leven als een eenheid. Dat kwam voort uit het verband dat hij het Verbond als basis ziet van het leven, en het Verbond dat plaatst alle dingen in het juiste verband. Onze samenleving wordt eigenlijk gekenmerkt door fragmentarisme. Alles in hokjes en vakjes en geen verbanden, mensen kunnen niet meer oorzaak en gevolg zien. Van de week dacht ik aan de lezingen die ik volg over kunstgeschiedenis; die zijn altijd wel heel interessant geweest, want de man die het gaf, had het over het Meesterwerk. En het Meesterwerk was een beroemd stuk architectuur of een schilderwerk, en dat plaatste hij helemaal in de tijd waarin dat ontstaan is. Dus in dat schilderij zag je de filosofie van die tijd weerspiegeld, de literatuur, de politiek enzovoort. Dus grote kunstwerken zijn vaak een weerspiegeling van heel de samenleving van de maatschappij, alle aspecten. En de terugkeer is een reactie tegen dat fragmentarisme; dat er toch weer een neiging om dingen met elkaar in verband te zien. (O ja, dat wilde ik vertellen); het nieuwe jaar gaat niet meer over het meesterwerk, maar gaat over Wenen in de tijd van 1900. Dat vond ik eerst jammer, want ik vond dat Meesterwerk zo interessant. In Wenen is er rond 1900 een geweldige culturele opleving geweest, maar het was een zeer decadente tijd. Daar had ik eigenlijk niet zoveel zin aan. Maar naderhand dacht ik: het is toch wel leerzaam, want dat was dus in het begin van 1900, en dertig jaar later kwam het Nationaalsocialisme en toen sloot Wenen zich meteen aan bij het Duitse nationaalsocialisme. Men had geen enkele weerstand, door heel die decadente periode, tegen deze nieuwe dictatuur en filosofie. Toen dacht ik: ja, toch wel interessant om hierheen te gaan.

Als je van het Verbond uitgaat, dan leer je eerst zien hoe dat in de Bijbel alle verbanden aantoonde, verband tussen Oude en Nieuwe Testament, verband rond de Bijbelboeken onderling. Maar als je dat kunt, dan leer je ook langzamerhand in de samenleving verbanden te zien, en oorzaak en gevolg. Zoals dit nou bijvoorbeeld, Wenen van rond 1900.

Dus voor hem was de Schrift en het leven een eenheid. Dat zag je ook in het huis, dat tegen de helling van een berg lag: de bomen groeiden boven op de berg, die zetten zich voort in de tuin die daar verder naar beneden liep; dat was helemaal een eenheid, maar ook allerlei Bijbelse planten en bomen, die ertussenin stonden

tussen die Afrikaanse planten. En toen is hij ook begonnen met allerlei interessante muurtjes te metselen, als een eenheid van architectuur en natuur. Dat je een vormgeving krijgt, waar mooie stenen zich vleien tegen een mooie boom. En dus helemaal een integratie van natuur en cultuur. Verder heeft hij ook veel schilderwerk gedaan: hij heeft in zijn tuin ook veel aquarellen gemaakt en ook als hij op reis was, en verder heeft hij ook poëzie gemaakt. En hij heeft ook Zuid-Afrikaanse dichters gevraagd, om die Bijbelse liederen die we nooit zingen, Deborah enzovoort, om daar gedichten op te maken, zodat we die konden zingen. Daar heeft hij niet zoveel resultaat op gehad, maar hij heeft er wel pogingen toe gedaan. Verder hield hij van muziek, hij hield veel van kerkorgel. En zijn reizen, die dan wel dienstreizen waren, werden altijd gecombineerd met kunst en cultuur.

Dus hij zag het hele leven als: er was geen scheiding van natuur en genade. Wat zie ik steeds door in de Roomse kerk, die altijd zegt: "De genade heeft alles met godsdienst te maken en met het hogere en natuur en tastbare dingen, dat is van de aarde dat hoort bij het lagere; zo krijg je dan eigenlijk een botsing tussen natuur en genade en: de een hoort bij het godsdienstige, het hogere, en de andere, de dagelijkse dingen die zijn dan minderwaardig."

"Nee", zegt Van der Waal, "de verlossing van Christus, die is voor het hele leven. Die geeft glans aan het hele dagelijkse bestaan; er is geen onderscheid tussen". En dat is juist iets, dat vandaag ook weer in het boeddhisme en ook de theosofie, geweldig opkomt, en ook zijn invloed in de kerk heeft: de gnostiek. En de gnostiek die is ook juist de motor om alles uit elkaar te halen. We moeten loskomen van het lichaam, van deze aarde, we moeten

opgaan in het Nirwana, en helemaal laat ik het kwaad, dat zit in de tastbare dingen, in de schepping, in het aardse, en dus moeten wij loskomen van die kwade schepping, van dat minderwaardige aardse, en moeten we met onze geest helemaal opgaan in het niks als het ware.

Piet Mondriaan is op die manier ook door de theosofie helemaal beïnvloed geraakt. Zijn vader was onderwijzer op de eerste Christelijke school in Amersfoort, en hij heeft zijn vader altijd geholpen met schilderijen over Bijbelse verhalen, dus hij is helemaal Christelijk opgevoed. En toen is hij met die theosofie in aanraking gekomen, en toen ging hij ook die scheiding aanbrengen. Zijn schilderijen, prachtige schilderijen van landschappen en natuurtonelen, werden steeds abstracter en toen hield hij alleen nog die blokjes over. Daar ging het alleen nog om evenwicht. En verder moest je dus alles wat aan landschap en schoonheid van de dingen, moest je allemaal afzweren en alleen die abstracte ruimte overhouden, zodat je loskomt van de boze wereld. En dat heeft zijn invloed op de theologie

ook: onze schepping is eigenlijk verkeerd, dat zei al de eerste ketter, Marcion, die is daarmee begonnen, in de eerste Christelijke kerk, door te zeggen: “Het Oude Testament, dat deugt niet, dat is aards, zondig. Het Nieuwe Testament is het Testament van de Liefde. Het Oude Testament is maar minderwaardig.”

Daar heeft Van der Waal zich altijd tegen verzet. Er is niet een hoger en een lager. Door Christus' verlossing wordt heel de schepping gekleurd en verlicht. Dat artikel, dat jullie, denk ik, ook wel gelezen zullen hebben, [De Kosmische betekenis van Pasen](#) hè, de opstanding van Christus die is van toepassing op heel de natuur, heel de schepping en heel ons bestaan. Niet alleen het

geestelijke -, maar ook het tastbare bestaan. Dus dat heeft hij uitgeleefd in zijn bestaan, die eenheid van natuur en genade, en ook in de theologie.

Hij zat altijd buiten te werken, zijn preken werden altijd in de tuin geschreven. Er stond een tafel in de tuin, tikmachine, hij zat nooit binnen, altijd buiten te werken. Tjitske de Jong: "In Zuid-Afrika kan dat natuurlijk ook". Ja, zeker. Roelof Janssen: "Hoeveel boeken had hij dan altijd om zich heen?" Nou, hij las wel, maar dan had hij het allemaal in zijn hoofd, en dan ging hij schrijven. Dat is iets van de sfeer, ik zal jullie straks even wat foto's laten zien, dat zijn niet maar gewoon leuke kiekjes, maar dat is helemaal die sfeer van het huis, van het interieur en van de tuin, dat daar eigenlijk in elkaar overloopt.

Dus we moeten ervoor waken, dat we Van der Waal niet in een verkeerd daglicht gaan plaatsen. Hij moet binnen zijn eigen sfeer gelaten worden als er nog in de toekomst gepubliceerd zal worden.

